

דבר הרהיבית

י"ד ע"י הרה"ג ר' יהושע נחמן שליט"א מרבני בית ההוראה לענייני דיבת

גליון פ"ב

פרשת ראה

נושא השבוע
הקונה משלם יותר
כדי שיוכל לשלם בתשלומים

דבר העורך

פי יסיףך אחיד בן אמןך ... 1. לא תאבה לו, לא תאהבנו, (רש"י).
 2. ולא תשמע אליו: בהתחננו על נפשו למחול לו, לפי שנאמר עזוב תעזוב עמו (שמות כב, ה), לזה לא תעזוב:
 3. ולא תחוס עיניך עליו, לפי שנאמר לא תעמוד על דם רעך (ויקרא יט, טו), על זה לא תחוס:
 4. ולא תחמל לא תהפך בזכותו:
 5. ולא תכסה עליו: אם אתה יודע לו חובה, אינך רשאי לשתוק: וכן ב"ספר החינוך" מונה את כל חלק מהפסוק למצוה בפני עצמה, כדלהלן, מצוה תנו. שלא לאהב המסית. תנו. שלא לעזב שנאתו על המסית. תנט. שלא להציל המסית. תס. שלא ללמד זכות למסית. תסא. שלא למנע מללמד על המסית חובה. תסב. שלא להסית אחד מישראל לעבד עבודה זרה.
 יש לנו ללמוד כמה הקפידה תורה על מי שמלמד את חבריו לעשות דברים אסורין, וקל וחומר שמי שמלמד את חבריו לקיים מצוות, ודאי ששכרו הרבה מן השמים, ולכן יש להשתדל כמה שיותר לזכות את הרבים,, ולזכות לכל טוב.

הפניה של הדינים

מבקש ה'אופנים' מהחבר וישלם לו אחר כך
 ילד אחד לפעמים מבקש 'אופנים' מחברים שלו, ומשלם להם על זה, חבר אחד מבקש 2 ש, והחבר שני מבקש 3 ש.
 יום אחד רצה לבקש מחבר את ה'אופנים' אבל לא היה לו כסף לשלם לו מיד, וידע שהחבר שמבקש רק 2 ש אינו מסכים להשפיר את ה'אופנים' רק אם ישלם לו מיד, והחבר השני שמבקש 3 ש מסכים גם שישלמו לו אחר כך, לכן נגש היום לבקש מהחבר השני את ה'אופנים' ואמר לו שישלם לו אחר כך 3 ש.
 אלא שבא לשאל אם יש אסור רבית בזה, שאם היה לו את הכסף מיד היה הולך לחבר שמשפיר לו 2 ש, ובגלל שרצה לשלם אחר כך [שזה כמו הלוואה] לכן הלך לחבר השני ומשלם לו 3 ש.
תשובה
אין בזה שום אסור
 בגלל שהחבר השני משפיר תמיד במחיר 3 ש, ואפילו אם היה משלם מיד, לכן אין אסור אפילו שהוא הלך אצלו כדי שיוכל לקבל 'אופנים' וישלם אחר כך.
 אבל אם היה החבר אומר לו שאם ישלם מיד זה 2 ש, ואם ישלם אחר כך זה 3 ש, זה אסור גמור.

פסקי הלכות

בענין לקנות ביוקר כדי לקבל תשלומים
 א. ידוע שיש איסור טרשא כשמפרש שני מחירים, היינו שמי שניגש למוכר לקנות ממנו חפץ, ואומר שישלם לו אחר כך, מותר לבקש מחיר יותר יקר, אבל בתנאי שלא יפרש לו שני מחירים. לדוגמא ניגש לסופר סת"ם שרוצה לקנות ממנו פרשיות תפילין, אבל מבקש מתחילה שיתן לו אפשרות לשלם בעוד קצת זמן, [אין חילוק אם בעוד יום או בעוד חודש], והסופר יודע שהוא מבקש בדרך כלל 3,000 ש על הפרשיות שלו, מותר לו לומר עכשיו לאותו אחד שמוכר לו במחיר 3,200 ש, כיון שלא פירש לו שמוכר לו ביוקר בגלל שמשלם רק אחר כך.
 אבל אם מפרש לו שבגלל שאתה משלם רק אחר כך יהיה המחיר 3,200 ש, בזה אסור מן הדין.
 ב. דוגמא נוספת שזה כמפרש שבגלל תשלום מאוחר ישלם יותר, מצוי בכגון זה שאנשים באים לסופר סת"ם לברר על מחיר הפרשיות, והסופר אומר לו את המחיר לדוגמא 3,000 ש, ישנם אנשים שמתחילים ללחוץ על המוכר אולי יסכים לרדת במחיר, [ואכמ"ל האם זה נכון מצד הדין], והסופר מתפשר לרדת קצת במחיר ל2,900, אלא שאם אחר כך מבקש גם לשלם בצ'ק דחוי וכדומה, אומר לו הסופר שאינו מוכן גם זה וגם זה, גם במחיר זול, וגם בתשלום מאוחר.
הדין בזה:

אם יסכים הקונה לשלם לסופר 2,900 ש במזומן עכשיו, אין איסור, אבל אם יאמר הקונה שאין לו אפשרות לשלם עכשיו, ולכן מוותר על ההנחה, וישלם 3,000 ש, בתשלום מאוחר, באופן זה יש בזה איסור, שהרי פירש לו שבגלל שמשלם אחר כך ישלם יותר.
 [יש שטענו שאין בזה ריבית שהרי המחיר האמיתי זה 3,000 ש, אלא שהסופר אומר לו שעושה לו הנחה אם ישלם מיד, אבל ברגע שאינו משלם מיד אינו עושה לו הנחה, אם כן מה שמשלם לו לבסוף עוד 100 ש, אין זה ריבית.
אולם באמת אין זה נכון, 1. משום שדעת רוב הפוסקים אף בזה לאסור, [חוץ בחנויות שדרך רוב הסוחרים לשלם אחר כך, ויתבאר בס"ד בגליון אחר]. 2. אף לשיטות המקילין, הקילו רק בדבר שידוע לכולם המחיר המקורי, [כגון חנות שמוכרת חלב ולחם, שכולם יודעים את המחיר] משא"כ בסופר סת"ם שאין לזה מחיר ידוע, פשוט שאין שייך היתר זה].

לעילוי נשמת
 זקני הרה"ח ר' שלום דב בער
 ב"ר משה יהודה רייכמן ז"ל
 נלב"ע ג' אלול תשנ"ח

ברכת מזל טוב
 להרה"ג ר' משה פולק שליט"א - אשדוד
 לרגל שמחת נישואי בנו הבה"ח שמעון נ"י
 עב"ג בת הרה"ח ר' יוסף גולד שליט"א - י"ם
 יום ראשון נחלת יהודה בשעה טובה ומוצלחת

ברכת מזל טוב
 להרה"ג ר' מרדכי שובק שליט"א
 לרגל שמחת לבו בנישואי בתו
 עב"ג הבה"ח יהושע נח ב"ר מאיר אורטנר נ"י
 יום ד' בית רוזן

מעשה בריבית

נכנס לחנות שמוכרים שם קצת ביוקר

והסיבה שנכנס לחנות זו, כדי שיוכל לשלם בהקפה [או בתשלומים]

השבוע שאל אברך שאלה ששכיח הרבה, אברך אחד שקונה בדרך כלל קניה של מצרכי מזון, בחנות גדולה שיש בעיר שגר שם, [אפילו שזה קצת רחוק מביתו], בגלל ששם זה יותר זול, וכו'. יש לו גם מכולת ליד הבית, ששם קונה לפעמים דברים קטנים שהוא צריך, [ומטבע הדברים שם במכולת המחיר יותר יקר מבחנות הגדולה], אלא ששם יש לו הסדר עם בעל החנות שהוא קונה בהקפה [על ידי קוד], שבכל ראש חודש נכנס לחנות, ומכניס את הכסף כל מה לשלם על מה שהשתמש בחודש זה, ובמכולת מכירים אותו, ואת הילדים שלו וסומכים עליו. עכשיו היה נצרך לקנות כמה מוצרים, והיה רוצה לקנות אצל החנות הגדולה שיותר זול שם, אבל לא היה לו כסף עליו לקנות, [או שלא היה לו אשראי], ולכן רצה להכנס למכולת הקטנה ליד הבית ולקנות שם את הדברים שרצה לקנות, כדי שיוכל לקנות בהקפה ולשלם בראש חודש. אלא שחשב שאולי יש בזה משום ריבית, שבגלל שהוא רוצה לקנות בהקפה, [לשלם רק אחרי זה], לכן הוא קונה בחנות המכולת שמוכרים לו שם ביוקר, ובודאי אם היה לו כסף היה הולך לקנות בחנות שקונה שם תמיד שמוכרים שם יותר זול, אם כן הרי זה כמשלם יותר כדי לקבל הלואה.

תשובה

שאם משלם עכשיו בחודש תשרי ישלם 10 זוז, ואם ישלם אחר כך בניסן יהיה המחיר 12 זוז, [לדוגמא בחודש תשרי היה המחיר 10 זוז להבית, ובניסן היה מתייקר השכר 12 זוז להבית], מכיון שהוא מבחינתו לא רצה בכלל למכור את השכר עכשיו, רק בחודש ניסן שאז זה יקר, ולכן מוגיע לו 12 זוז, ואין בזה איסור למכור עכשיו במחיר של חודש ניסן [12 זוז] כך חשב רב פפא.

ועל זה אמרו בגמרא שאין זה נכון, ויש בזה איסור, והטעם שאף שמצד המוכר לא היה כוונתו לריבית, אפילו הכי בגלל שמצד הלוקח משלם את ה2 זוז רק בגלל שאין לו עכשיו כסף לכן הרי זה אסור.

משמע שגם באופן שמצד המוכר אינו לוקח יותר בגלל ההלואה, אבל מכיון שמצד הלוקח משלם יותר בגלל שמשלם אחר כך לכן יש איסור, אם כן גם בצויר זה יש לומר שמצד הלוקח משלם יותר בגלל שרוצה לשלם יאחר כך.

אמנם החילוק הוא שדוקא בדוגמא שם, שרב פפא הסכים לקבל המחיר של היום אם ישלמו לו מיד, לכן אסרו שם בגמרא, אבל בדוגמא זה שבחנות זה בכל ענין מי שקונה משלם את המחיר הזה, אפילו אם ישלם מיד, לכן אין ניכר כלל שמשלם יותר, ואין שייך בזה איסור, וכך יש ללמוד מהפירוש של בעל המאור שם, ופשוטו.

א. באותו חנות אסור למכור ביוקר למי שמשלם אחר כך

נקדים, ידוע שאדם שנכנס לחנות ורוצה לשלם בהקפה או באשראי בתשלומים, אסור למוכר לומר לו שעל תשלומים ישלם מחיר יותר יקר, שניכר שבגלל שהוא משלם אחר כך יוסיף לשלם יותר, [ובשכירות שלא מקבלים את השירות מיד הדין שונה, ויתבאר בעזרת ה' בהזמנות]

ב. להכנס לקנות בחנות שמוכרים ביוקר אין שום איסור

אבל אף שמצינו איסור לשלם יותר בגלל שמשלם רק אחר כך, זה דוקא אם באותו חנות נותנים לו שתי מחירים, שיוכל לקנות במחיר 100 אם ישלם עכשיו, ואם רוצה לקנות, ולשלם אחר כך ישלם 120, שבאופן זה הרי זה מתפרש שה 20 נה מוסיף בגלל שמשלם אחר כך.

אבל בצויר זה במכולת שמצד המוכר מוכר לכולם ביוקר, וגם אדם שנכנס לחנות לקנות ומשלם מיד, גם כן משלם סכום זה, באופן זה אין ניכר שמוסיף לשלם בגלל שמשלם אחר כך. ואף שכוונת הקונה שנכנס לחנות הזו [המכולת] זה רק בגלל שרצה לקנות עם האפשרות לשלם אחר כך, אפילו הכי אין בזה שום איסור.

ג. קושיא מהסוגיא בגמרא – טרשא דרב פפא

[ולאלו שלמדו גמרא פרק איוהו נשך דף סה. ענין טרשא דרב פפא, שרב פפא מכר בחודש תשרי שכר במחיר של חודש ניסן, וסבר רב פפא שאין בזה איסור, ואפילו אם יפרש ללוקח,

העולה להלכה

- א. מותר להכנס לחנות כשיודע שהמחיר שם יותר יקר, אפילו שהסיבה שנכנס לאותו חנות זה כדי שיוכל לשלם אחר כך, [או בהקפה, או שיודע ששם המוכר לוקח גם אשראי בתשלומים], שמכיון שמוכרים לכולם ביוקר אין זה ריבית.
- ב. אבל באותו חנות אם משלם יותר או שמפסיד קצת בגלל שמשלם אחר כך, הרי זה אסור.

בית דין צדק זכית הוראה דעניני ריבית שע"י הרה"ג פנחס זינגר שליט"א

חברי הנשיאות שליט"א: הגאון רבי יצחק זילברשטיין • הגאון רבי מנדל שפירא • הגאון רבי נפתלי טיטלבוים • הגאון רבי שמואל קהת גרוס • הגאון רבי שלמה זעפרני

לשמיעת שייעורים
והדרשות ועוד בקו הרבית
072-3705882

ע"מ לערוך היתר עיסקא
לבעלי העסקים
02-5015920 שליוחה 7

לשאלות בהלכות ריבית למענה רבני
02-5015920
בשפות עברית אידיש אנגלית צרפתית